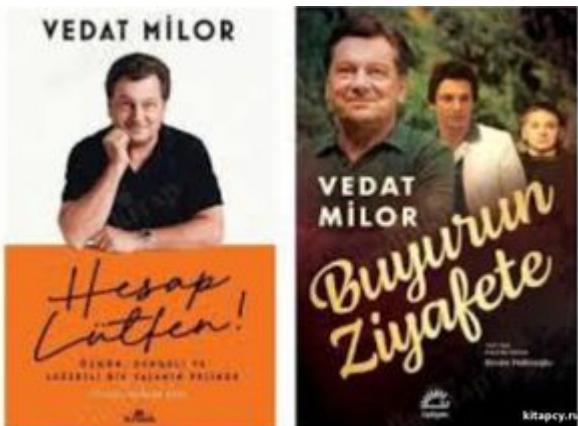

Döwleti dolap getirmek

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Döwleti dolap getirmek DÖWLETI DOLAP GETIRMEK

Näme diýjek bolýanymy soñragyndan aýdaryn...

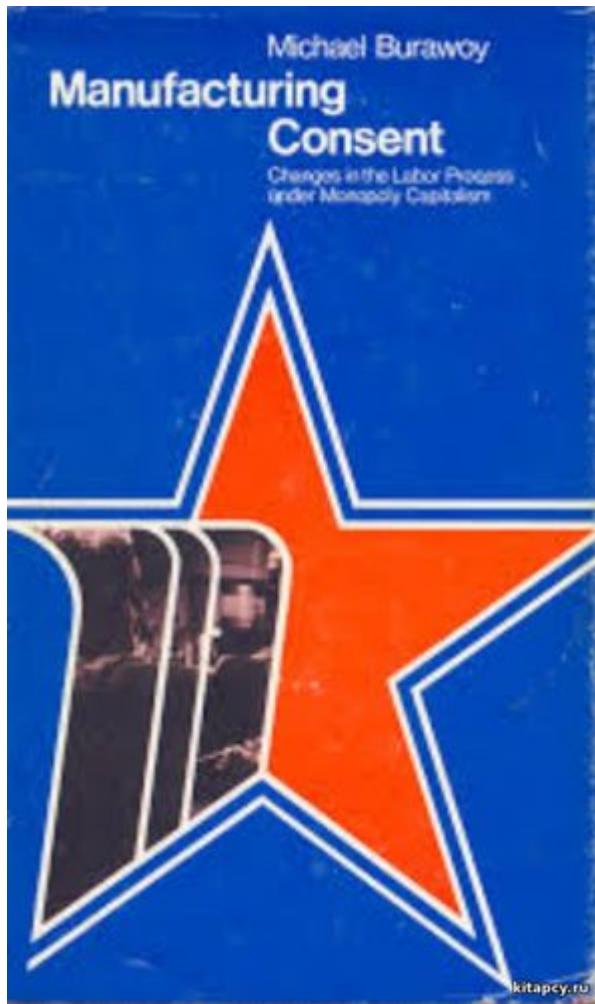
Ilki cv/terjimehal ýazaýyn:

Wedat Milory bilmeýäniňiz ýok. Gastronomiýa-garbanma sungaty boýunça makalalar ýazýar, telegepleşikler berýär...

Galatasaraý liseýinden soñ Bosfor uniwersitetinde okady.

«London School of Economics»-de (LSE) we Kaliforniýanyň Berkli uniwersitetinde aspiranturany okady. J.Habermasyň, M.Fukäniň, P.Feýerabendiň, E.Kardozonyň sapaklaryny özleşdirdi.

Berkeleyde sosiologiýa, Stanford uniwersitetinde hukuk ylymlary boýunça doktorlyk dissertasiýasyny gorady. Braun uniwersitetinde akademiklik etdi. Tehnologiyanyň ýüregi Kremniý jülgesinde boldy. Wedat Miloryň ýoly has soňra «garbanma sungatynyň» üstünden düşdi. Kim näme diýibilsin? Yöne onuň ömür ýolunyň şeýdip jemlenmegine juda gyanýaryn!

* * *

Kembriž uniwersitetiniň uçurymy Maýkl Burawoý tanalýan marksist sosiologlardan. Onuň «Monopolistik kapitalizmiň astynda zähmet möhletindäki özgertmeler» («Согласие на производство: изменения в процессе труда при монополистическом капитализме») ýaly kitaplary bar.

Professor Burawoý 2010-2014-nji ýyllarda Döwlet Sosiologiá jemgyýetiniň (ISA) başlygy bolup işledi. Ol häzirem Kaliforniýanyň Berkli uniwersitetinde ylmy işlerini dowam etdirýär...

Wedat Milor Berklide professor Burawoýyň «Özgeriş we az özgerişiniň sosiologiyasy» sapagyndan täsirlendi hem-de ylmy işini halypasy bilen bile saýlap aldy.

Onuň şol doktorlyk dissertasiýasy geçen ýyl türk dilinde çap edildi:

«Döwleti dolap getirmek: Türkiýede we Fransiýada meýilnamalaşdyryş we ykdysady ösus boýunça deňeşdirmeli iş».

Bu yılmy iş ABŞ-nyň Sosiologiá jemgyýetiniň 1990-njy ýylda beren «iň gowy dissertasiýa» baýragyna mynasyp boldy... Wedat Miloryň şeýle dissertasiýany saýlap almagynyň dürli sebäpleri bardy.

Türkiye 1963-1967-nji ýyllar üçin ösüsiň birinji başýyllyk meýilnamasyny, kagyz ýüzünde galan 2019-2023-nji ýyllar üçin ösüsiň iň soňky on birinji başýyllyk meýilnamasyny işläp düzdi.

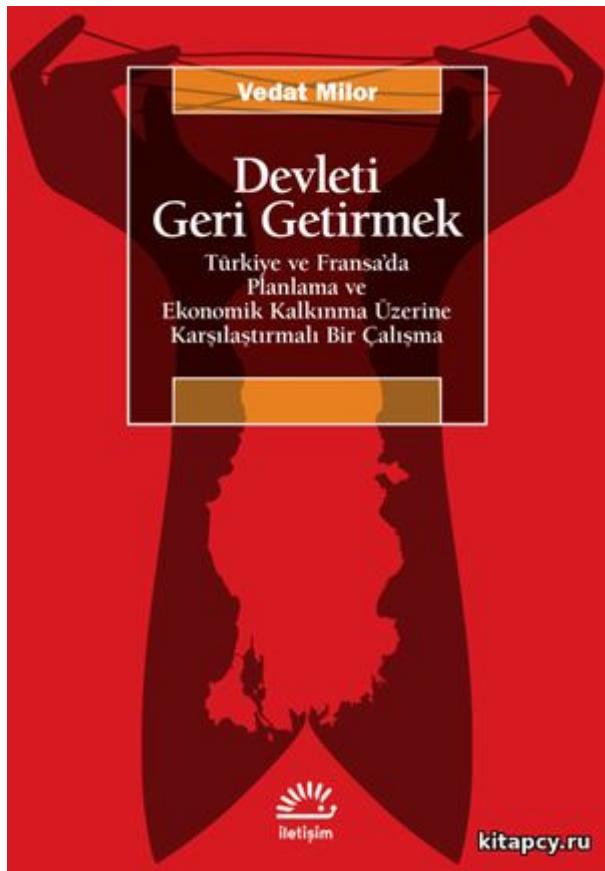
Günorta Koreýa 1962-nji ýylda birinji ösus meýilnamasyny taýýarlady. Eýse graždanlyk ursuny başdab geçiren Günorta Koreýa kollektiwleýin meýilnamalaşdyryş bilen Türkiýeden nädip menzil-menzil öňe geçdi. A Hytaýa näme diýmeli?

Ikinji jahan ursunyň weýrançylygyndan çykan Fransiýa 1946-njy ýylda meýilnamalaşdyryş edarasyny gurup, döwletiň öñbaşçy roly bilen nädip Ýewropanyň ikinji, dünýäniň dokuzynjy ykdysadyýetine öwrüldi?

Meýilnamalaşdyryş bu ýurtlarda we Türkiýede nädip aýry-aýry rol oýnady?

Iň gödegini ýazaýyn:

Meýilnamalaşdyryşy «kommunistik oýlap tapşy» hasaplap, «bize plan gerek däl, palaw gerek» diýýän sağy häkimiýetleriň türk ykdyssdyýetiniň şeýlekin nebisagyryjylykly ahwalyndan jogapkärdigi inkär edip bolmajak derejede açyk-aýdyň dälmi? Meýilnamalaşdyryşa getirilen sağy syýasy çäklendirme iň soňky gezek 2011-nji ýylda AKP-niň Döwlet Meýilnamalaşdyrys edarasyny ýatyrmagyna getirdi: «Ýaşasyn meýilnamasız ykdysadyýet!»

* * *

Sag beýlede dursun, wagtyň geçmegin bilen sosial-demokratlarda täsir eden patarraky şu boldy:

– Az ösüşden gutulmak diñe döwleti bazardan kowýan neoliberal bazar ykdysadyýeti arkaly mümkündür.

Döwletiň ösüşde oýnaýan öňbaşçy roly ilki ret edildi. Neoliberal düşünje «halas bolusyň resepti» däl, ol aslynda syýasy-ykdysady, medeni neokonserwatiw ideologiyadır...

Şu düşünje ýerli ekerançylygy we milli senagaty ýok edip, senegata arka durýan strategik we rasional kollektiwligi ýok edip, ähli baýlygyň «global çaykelleriň» elinde jemlenmegini gazandy. Şeýle baknalygy ýola goýan reseptde döwlet bolmaýar, hak-hukuk diñe global kapitala hyzmat edýär...

Fransiýa bu ýola nämünin doly sowulmadı? Çünkü Fransiýada köpçülikleýin demokratiýa agalyk sürýär we raýat tejribesi özünü edil häzir Fransiýanyň köcelerinde bolşy ýaly islendik pursatda görkezip durýar.

Bizde bolsa partiýalar häkimiyetde galmak we häkimiyete gelmek üçin meýilnamalaşdyryşa-demokratiýa zerurlyk duýanok. Çünkü meýilnamalaşdyryş bilen saýlawlary (we baýlyk) gazaňmak kyn...

Wedat Miloryň ýiti zehin bilen ýazylan kitabyny okanymdan soň pikir etdim:

«Türkiýe tejribeli beýin güýjünden nämüçin peýdalananok?»

Fransiýa bilen Türkiyäniň arasyndaky meýilnamalaşdyryş üstünliginiň tapawudynyň bir sebäbi-de şu: işbaşarjaňlyk (liyakat) meselesi!

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 03.05.2023 ý. Publisistika